

ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»

Хмельницький інститут соціальних технологій

Кафедра фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Хмельницького
інституту соціальних технологій
Університету „Україна”

М. Є. Чайковський

„31” 08 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК. 2.15. Методи обстеження і контролю в фізичній терапії та ерготерапії при захворюваннях ССС, НС, ОРА, ДС

освітня програма _____
(шифр і назва навчальної дисципліни) *Фізична терапія, ерготерапія*
(назва освітньої програми)
освітнього ступеня _____
магістр
(назва освітнього рівня)
галузь знань _____
22 Охорона здоров'я
(шифр і назва галузі знань)
Спеціальність _____
227 Фізична терапія, ерготерапія
(шифр і назва спеціальності (тей))
Спеціалізація(ї) _____
(назва спеціалізації)

інститут, філія, факультет, коледж Хмельницький інститут соціальних технологій
(назва навчально-виховного підрозділу)

Обсяг, кредитів: 120/4

Форма підсумкового контролю: екзамен

Хмельницький 2023 рік

Робоча програма Методи обстеження і контролю в фізичній терапії та ерготерапії при захворюваннях ССС, НС, ОРА, ДС
(назва навчальної дисципліни)

для студентів за галуззю знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»
(шифр і назва галузі знань)

„31” серпня 2023 року – 40 с.

Розробник:

Бровченко Лариса Миколаївна – старший викладач кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій

(вказати всіх викладачів, які працюють за даною програмою, їхні посади, навчально-виховний підрозділ, кафедру, наукові ступені та вчені звання)

Викладачі:

Бровченко Лариса Миколаївна – старший викладач кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій

(вказати всіх викладачів, які працюють за даною програмою, їхні посади, навчально-виховний підрозділ, кафедру, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту

Протокол від „31” серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри
фізичної терапії, ерготерапії,

фізичної культури і спорту

(підпис)

Л. С. Кравчук
(прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми
227 Фізична терапія, ерготерапія (2019 р.)

(назва освітньої програми)

„31” серпня 2023 року

Гарант освітньо-професійної програми
з фізичної терапії, ерготерапії

(підпис)

В.В. Крупа
(прізвище та ініціали)

ПРОЛОНГАЦІЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальний рік	2023/2024	20___/20___	20___/20___	20___/20___
Дата засідання кафедри	31.08.2023 р.			
№ протоколу	№1			
Підпис завідувача кафедри				

Матеріали до курсу розміщені на сайті Інтернет-підтримки навчального процесу <https://vo.uu.edu.ua/> за адресою: <https://vo.uu.edu.ua/course>

(вказати адресу)

Робочу програму перевірено
„31” серпня 2023 року

Заступник директора
з навчально-виховної роботи
Хмельницького інституту

соціальних технологій

(підпис)

Н. І. Луцкевич

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

1.	ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
2.	МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
3.	РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ.....	6
4.	ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	9
4.1.	Анотація дисципліни.....	9
4.2.	Структура навчальної дисципліни.....	10
4.2.1.	<i>Тематичний план</i>	10
4.3.	Форми організації занять.....	13
4.3.1.	<i>Теми семінарських занять</i>	13
4.3.2.	<i>Індивідуальні завдання</i>	13
4.3.3.	<i>Індивідуальна навчально-дослідна робота</i>	14
4.3.4.	<i>Картка самостійної роботи студентів</i>	16
5.	МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	18
5.1.	Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.	18
5.2.	Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.....	19
5.3.	Інклюзивні методи навчання.....	19
6.	СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	19
6.1.	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.....	20
6.2.	Система оцінювання роботи студентів упродовж семестру.....	20
6.3.	Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS..	21
6.4.	Оцінка за екзамен: шкала оцінювання національна та ECTS.....	22
6.5.	Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS	22
6.6.	Розподіл балів, які отримують студенти.....	22
6.7.	Орієнтовний перелік питань до екзамену	22
7.	МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	28
7.1.	Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для студентів з інвалідністю.....	28
7.2.	Глосарій (термінологічний словник).....	29
7.3.	Рекомендована література.....	36
7.4.	Інформаційні ресурси.....	36
8.	МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	40

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальний обсяг кредитів – 4	Галузь знань 01 «Охорона здоров'я»	Вид дисципліни обов'язкова	
	Спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»	Цикл підготовки загальний	
Модулів – 1	Спеціалізація немає	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	–
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферат	Мова викладання, навчання та оцінювання: українська	Семестр	
Загальний обсяг годин – 120		1-й	-
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 6	Освітній ступінь: бакалавр	30 год.	-
		Практичні, семінарські	
		30 год.	-
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		60 год.	
Індивідуальні завдання: 10 год.			
Вид семестрового контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

25% - аудиторних занять, 75% - самостійної роботи.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни *«Методи обстеження і контролю в фізичній терапії та ерготерапії при захворюваннях ССС, НС, ОРА, ДС»* складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістр спеціальності 227 *«Фізична терапія, ерготерапія»*.

Дисципліна спрямована на формування загальних та професійних компетенцій, визначених навчальною та професійною програмою, зокрема, здатність аналізувати медичні, соціальні та особисті проблеми на основі біопсихосоціальної моделі інвалідності (БМД); розуміння складних патологічних процесів і порушень, які можна виправити фізичною терапією.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методи обстеження та оціночні клінічні інструменти які використовуються фізичними терапевтами у практичній діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна тісно пов'язана із іншими науками медико-біологічного циклу: анатомією, фізіологією, патологічною анатомією, патологічною фізіологією, пропедевтикою та семіотикою внутрішніх захворювань, фізіотерапією, а також з теорією та методикою фізичного виховання, біомеханікою тощо. Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Реабілітаційний діагноз в клінічній практиці фізичного терапевта. медицина. Методи оперативного і поточного контролю за станом пацієнта. Загальні та спеціальні методи дослідження опорно рухового апарату.

2. Загальні та спеціальні методи дослідження дихальної, серцево-судинної та нервової систем.

3. Загальні та спеціальні методи дослідження в практиці фізичного терапевта залежно від нозологічної приналежності пацієнта.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни *«Методи обстеження і контролю в фізичній терапії та ерготерапії при захворюваннях ССС, НС, ОРА, ДС»* є:

формування загальних та професійних компетенцій, у тому числі здатність розуміти клінічний діагноз пацієнта/клієнта, ознайомити студентів з методами досліджень різних систем організму людини (серцево-судинної, нервової, нервово-м'язової, дихальної тощо), які використовуються у практиці фізичного терапевта, з різноманітними методами дослідження його функціонального стану та основними принципами організації і проведення занять з фізичної терапії.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни *«Методи обстеження і контролю в фізичній терапії та ерготерапії при захворюваннях ССС, НС, ОРА, ДС»* є:

1. Засвоїти основні поняття предмету.
2. Навчитись формувати реабілітаційний діагноз.
3. Освоїти методи оперативного та поточного контролю за станом пацієнта.
4. Вивчити методіку проведення досліджень основних систем організму.
5. Вивчити особливості інтерпретації основних показників та результатів обстежень.

6. Навчитися проводити функціональні проби, тести для дослідження опорно-рухового апарату
7. Навчитися проводити функціональні проби, тести для дослідження дихальної, серцево-судинної та нервової систем.
8. Навчитися проводити тестування показників та застосовувати клінічні інструменти в практику фізичного терапевта залежно від нозологічної приналежності пацієнта.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

- Що таке реабілітаційний діагноз, та як його формулювати.
- Загальні та спеціальні методи дослідження у фізичній терапії.
- Основні методи дослідження опорно рухового апарату, серцево-судинної, дихальної, нервової систем.
- Спеціальні методи дослідження залежно від нозологічної приналежності пацієнта.

вміти:

- Провести загальне обстеження хворого за допомогою основних методів дослідження, що включають збір анамнезу, огляд, пальпація.
- Провести загальне та спеціальне обстеження для оцінки стану опорно рухового апарату.
- Провести загальне та спеціальне обстеження для оцінки стану дихальної системи, серцево-судинної системи, нервової системи.
- Оперативно підібрати функціональні тести та клінічні інструменти залежно від нозологічної приналежності пацієнта.

Програмний матеріал вивчається у формі лекцій, на практичних заняттях та самостійної роботи.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 години / 4 кредити ECTS.

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності спеціальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	СК 5	СК 7	СК 9
ОК 2.15	+	+	+

**Рядок дисципліни в „Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН)
відповідними компонентами освітньої програми”**

	ПРН 10	ПРН 11	ПРН 14	ПРН 15	ПРН 16
ОК 2.15	+	+	+	+	+

4.ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Анотація дисципліни

Змістовий модуль 1.

**Методи оперативного і поточного контролю за станом пацієнта.
Загальні та спеціальні методи дослідження опорно рухового апарату.**

Тема 1. Базові компоненти обстеження та контролю стану пацієнта.

Вступ до дисципліни. Базові поняття про реабілітаційне обстеження. Реабілітаційний діагноз в клінічній практиці фізичного терапевта. Загальна характеристика клінічних інструментів та їх оцінки. Визначення основних завдань терапії, коротко- та довготермінових цілей фізичної терапії. Складові клінічної діяльності фізичного терапевта: огляд, обстеження, оцінка, постановка реабілітаційного діагнозу, прогноз і реабілітаційне втручання. Проблема постановки реабілітаційного діагнозу на основі міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я. Опитувальники якості життя. Шкали болю.

Тема 2. Клінічні інструменти обстеження і оцінки при роботі з пацієнтами з ураженнями опорно-рухового апарату.

Класифікація порушень ОРА. Доцільність застосування функціональних проб та тестів при обстеженні пацієнта. Розрахунок індексів та розрахункових показників для оцінки стану опорно-рухового апарату.

Тема 3. Вимірювання антропометричних показників і соматоскопічна оцінка фізичного розвитку.

Визначення довжинних антропометричних показників. Визначення соматотипу. Загальні дані про методику визначення соматотипу. Визначення соматотипу за антропометричними індексами. Прогноз довжини тіла. Прогноз маси тіла.

Тема 4. Методики обстеження і оцінки об'єму рухів у суглобах та хребті, сили і тонусу м'язів.

Особливості застосування методу гоніометрії для обстеження і оцінки об'єму рухів у суглобах та хребті. Особливості застосування методу мануально-м'язового тестування, динамометрії для обстеження і оцінки сили і тонусу м'язів.

Змістовий модуль 2.

Клінічні інструменти обстеження і оцінки пацієнтів із захворюваннями серцево-судинної та дихальної систем.

Тема 5. Клінічні інструменти обстеження і оцінки при роботі з пацієнтами кардіологічного профілю.

Обстеження і оцінка системи кровообігу в спокої. Визначення функціональних показників системи кровообігу (пульсометрія, тонометрія). Прості і комбіновані функціональні проби системи кровообігу.

Тема 6. Обстеження і оцінка функціональних резервів системи кровообігу при дозованих динамічних фізичних навантаженнях.

Обстеження і оцінка функціональних резервів системи кровообігу при дозованих динамічних фізичних навантаженнях субмаксимальної аеробної потужності. Визначення і оцінка резервів системи кровообігу пробами зі статичною напругою.

Тема 7. Клінічні інструменти обстеження і оцінки при роботі з пацієнтами пульмонологічного профілю.

Класифікація захворювань дихальної системи. Симптоми та ускладнення. Визначення та оцінка функціональних резервів системи зовнішнього дихання.

Змістовий модуль 3.

Клінічні інструменти обстеження і оцінки пацієнтів неврологічного профілю.

Тема 8. Клінічні інструменти обстеження і оцінки при роботі з пацієнтами неврологічного профілю.

Класифікація захворювань та порушень діяльності нервової системи. Визначення та оцінка функціонального стану нервової системи. Визначення та оцінка функціонального потенціалу вегетативної нервової системи, функції рівноваги та координації. Методика проведення тесту Монреальська шкала оцінки когнітивних функцій.

Тема 9. Базові методики і тестування функціонального стану пацієнтів неврологічного профілю.

Методика проведення 10-метрового тесту ходьби та 6-хвилинного тесту ходьби. Методика проведення тесту «Встань та йди» та 30 second Chair Stand Test (30sCS) (Тест вставання зі стільця за 30 секунд). Методика проведення тестів Рухова активність (функціональні можливості). Методика проведення тесту Модифікована шкала спастичності Ашфорта. Методика проведення тестування за Шкалою BARNTEL. Методика проведення тесту BERG BALANCE SCALE (BBS) - SHORT FORM (шкала рівноваги Берга – скорочена форма). Методика проведення тесту Шкала Rancho Los Amigos.

Тема 10. Особливості проведення обстеження при роботі з пацієнтами різних вікових груп та нозологій. Реабілітаційне обстеження дітей та дорослих. Особливості підбору діагностичних тестів для визначення функціонального стану та якості життя пацієнтів літнього віку. Визначення і оцінка біологічного віку. Обстеження пацієнтів з онкодіагнозом.

Дисципліни, вивчення яких обов'язково передує цій дисципліні:

Анатомія, фізіологія, біомеханіка.

Міжпредметні зв'язки: фізіологія рухової активності, вікова анатомія і фізіологія.

4.2. Структура навчальної дисципліни

4.2.1. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт														Форми та методи контролю знань
	денна форма							заочна форма							
	у	аудиторна				с	у	у	аудиторна				с	у	
		л	пр	у	п				л	пр	у	п			
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	

Змістовий модуль 1.															
Методи оперативного і поточного контролю за станом пацієнта. Загальні та спеціальні методи дослідження опорно рухового апарату.															
Тема 1. Базові компоненти обстеження та контролю стану пацієнта.	12	4		2				6							Опитування, самостійне завдання
Тема 2. Клінічні інструменти обстеження і оцінки при роботі з пацієнтами з ураженнями опорно-рухового апарату.	8	2		2				4							Опитування, практичне завдання, самостійне завдання
Тема 3. Вимірювання антропометричних показників і соматоскопічна оцінка фізичного розвитку.	12	2		4				6							Опитування, практичне завдання, самостійне завдання
Тема 4. Методики обстеження і оцінки об'єму рухів у суглобах та хребті, сили і тонусу м'язів.	10	2		4				4							Опитування, практичне завдання, самостійне завдання
Модульний контроль	2							2							Тестування
Усього годин за змістовий модуль 1	44	10		12				22							
Змістовий модуль 2.															
Клінічні інструменти обстеження і оцінки пацієнтів із захворюваннями серцево-судинної та дихальної систем.															
Тема 5. Клінічні інструменти обстеження і оцінки при роботі з пацієнтами	8	2		2				4							Опитування, практичне завдання, самостійне завдання

4.3. Форми організації занять

4.3.1. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Методи оперативного і поточного контролю за станом пацієнта. Загальні та спеціальні методи дослідження опорно рухового апарату.		
1.	Базові компоненти обстеження та контролю стану пацієнта.	2
2.	Клінічні інструменти обстеження і оцінки при роботі з пацієнтами з ураженнями опорно-рухового апарату.	2
3.	Вимірювання антропометричних показників і соматоскопічна оцінка фізичного розвитку.	4
4.	Методики обстеження і оцінки об'єму рухів у суглобах та хребті, сили і тону м'язів.	4
Змістовий модуль 2. Клінічні інструменти обстеження і оцінки пацієнтів із захворюваннями серцево-судинної та дихальної систем.		
5.	Клінічні інструменти обстеження і оцінки при роботі з пацієнтами кардіологічного профілю.	2
6.	Обстеження і оцінка функціональних резервів системи кровообігу при дозованих динамічних фізичних навантаженнях.	4
7.	Клінічні інструменти обстеження і оцінки при роботі з пацієнтами пульмонологічного профілю.	4
Змістовий модуль 3. Клінічні інструменти обстеження і оцінки пацієнтів неврологічного профілю та різних вікових груп.		
8.	Клінічні інструменти обстеження і оцінки при роботі з пацієнтами неврологічного профілю.	2
9.	Базові методики і тестування функціонального стану пацієнтів неврологічного профілю.	4
10.	Особливості проведення обстеження при роботі з пацієнтами різних вікових груп та нозологій.	2
Всього:		30

4.3.2. Індивідуальні завдання

1. Методи обстеження та клінічні інструменти оцінки ОРА.
2. Методи обстеження та клінічні інструменти діагностики болю.
3. Методи обстеження та клінічні інструменти оцінки ССС.
4. Методи обстеження та клінічні інструменти оцінки ДС.
5. Методи обстеження та клінічні інструменти оцінки стану пацієнтів неврологічного профілю.
6. Особливості обстеження пацієнтів дитячого віку.
7. Методи обстеження та клінічні інструменти в геронтології та геріатрії.
8. Методи обстеження та клінічні інструменти в акушерстві та гінекології.
9. Методи обстеження та клінічні інструменти в онкології.
10. Методи обстеження та клінічні інструменти в хірургії.

4.3.3. Індивідуальна навчально-дослідна робота (навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНДР прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- складання ситуаційних завдань із різних тем курсу (**3 бали**);
- огляд літератури з конкретної тематики (**3 бали**);
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, тематичні розвідки (**4 бали**);
- Підготовка наукової статті з будь-якої теми курсу (**10 балів**);
- Участь у науковій студентській конференції (**10 бали**);
- дослідження різноманітних питань з тематики дисципліни у вигляді есе (**4 бали**).
- дослідження з тематики дисципліни у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу) – **10 балів**.

Орієнтовна структура ІНДЗ – дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Критерії оцінювання ІНДЗ (дослідження у вигляді реферату)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	2 бали
2.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку питання	1 бал
3.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	1 бал
4.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення	3 бали

	перспектив дослідження	
5.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	2 бали
Разом		9 балів

Оцінка за ІНДЗ у вигляді реферату: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 7-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
7	відмінно	5	A	відмінно
5 – 6	добре	4	BC	добре
3 – 4	задовільно	3	DE	задовільно
0 – 2	незадовільно	2	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання

4.3.4. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Год	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль 1. Методи оперативного і поточного контролю за станом пацієнта. Загальні та спеціальні методи дослідження опорно рухового апарату.			
Тема 1. Базові компоненти обстеження та контролю стану пацієнта.	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	5	I
Тема 2. Клінічні інструменти обстеження і оцінки при роботі з пацієнтами з ураженнями опорно-рухового апарату.	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	4	II
Тема 3. Вимірювання антропометричних показників і соматоскопічна оцінка фізичного розвитку.	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	6	III
Тема 4. Методики обстеження і оцінки об'єму рухів у суглобах та хребті, сили і тонузу м'язів.	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	4	IV
Модульна контрольна робота	Тестування	2	
Змістовий модуль 2. Клінічні інструменти обстеження і оцінки пацієнтів із захворюваннями серцево-судинної та дихальної систем.			
Тема 5. Клінічні інструменти обстеження і оцінки при роботі з пацієнтами кардіологічного профілю.	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	4	V-VI
Тема 6. Обстеження і оцінка функціональних резервів системи кровообігу при дозованих динамічних фізичних навантаженнях.	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	4	VII-VIII
Тема 7. Клінічні інструменти обстеження і оцінки при роботі з пацієнтами пульмонологічного профілю.	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	4	IX-X
Модульна контрольна робота	Тестування	2	
Змістовий модуль 3. Клінічні інструменти обстеження і оцінки пацієнтів неврологічного профілю та різних вікових груп.			
Тема 8. Клінічні інструменти обстеження і оцінки при роботі з пацієнтами неврологічного профілю.	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	4	XI- XII

Тема 9. Базові методики і тестування функціонального стану пацієнтів неврологічного профілю.	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	4	XIII-XIV
Тема 10. Особливості проведення обстеження при роботі з пацієнтами різних вікових груп та нозологій.	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	4	XV
Підсумкова модульна контрольна робота	Тестування	2	
Всього:		50	

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1. За джерелом інформації:

- *словесні*: лекція (традиційна, проблемна тощо) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація PowerPoint), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;
- *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація;
- *практичні*: вправи.

2. *За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації*: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. *За ступенем самостійності мислення*: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. *За ступенем керування навчальною діяльністю*: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів із книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

Методи викладання навчального матеріалу визначаються викладачем в залежності від виду занять, змісту теми, цілей і завдань, можливостей студентів та часом, відведеним для вивчення теми.

В ході лекцій використовуються наступні методи:

- пояснювально-ілюстративна лекція включає усний виклад навчального матеріалу з ілюстрацією таблиць, слайдів, роздаткового матеріалу, з використанням ТЗН.

- лекція з елементами бесіди, яка включає усний виклад навчального матеріалу, великого за обсягом, складного за логічною побудовою у якому застосовується питально-відповідальний метод навчання з використанням ілюстративного матеріалу.

- проблемна лекція спрямована на розвиток логічного мислення студентів, коли при читанні лекції перед студентами формулюється проблема для самостійного осмислення того, що далі розкривається викладачем; у ході лекції студентам може видаватися надрукований роздавальний матеріал або здійснюватися показ таблиць, слайдів, які допомагають студентам у вирішенні поставленої проблеми.

В ході семінарських занять застосовуються наступні методи:

- семінарське заняття організовується у формі доповідей і обговорень. Увага студентів зосереджена висвітленні матеріалу з наданням інформації про нові наукові розробки.

- репродуктивний метод застосовується при проведенні підсумкового семінару з змістового модуля з використанням тестового контролю у ІКЦ.

5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Під час викладання навчальної дисципліни „**Методи обстеження і контролю в фізичній терапії**” застосовуються наступні методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів:

1. Метод створення ситуації новизни навчального матеріалу – надання нових фактів та самостійний їх пошук створює відчуття збагачення знаннями спонукає студентів до самовдосконалення.

2 Метод опори на життєвий досвід студентів – використання викладачем у навчальному процесі життєвого досвіду студентів – фактів, явищ, які вони спостерігали в житті, або в яких самі брали участь.

3 Метод емоційно-морального стимулювання – включення у зміст навчання моральних ситуацій прикладів з життя.

4 Метод зацікавлення – реалізується за допомогою цікавих прикладів, парадоксальних фактів (цікаві аналогії, проблемні запитання, досліді).

5 Метод емоційного сплеску та заохочення – підтримка, підбадьорювання, заохочення; педагог має демонструвати своє прагнення допомогти студенту, бути впевненим у його силах та здібностях.

6 Метод пізнавальних ігор:

-*ділова гра* – діалог на професійному рівні, в якому відбуваються зіткнення різних думок, пропозицій, і взаємна критика гіпотез. Їх обґрунтування, що призводить до появи нових знань і уявлень;

-*рольова гра* – імпровізоване розігрування заданої ситуації;

- *інтерактивна гра* – метод навчання, заснований на досвіді, отриманому в результаті спеціально організованої соціальної взаємодії учасників з метою зміни індивідуальної моделі поведінки;

- *симуляція* – метод навчання, який моделює обмежені в часі, конкретні життєві ситуації, результат яких залежить від поведінки учасників процесу взаємодії.

5.3. Інклюзивні методи навчання

1. Методи формування свідомості: бесіда, диспут, лекція, приклад, пояснення, переконання.

2. Метод організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості: вправи, привчання, виховні ситуації, приклад.

3. Методи мотивації та стимулювання: вимога, громадська думка. Неприпустимо застосовувати в інклюзивному вихованні методи емоційного стимулювання – змагання, заохочення, переконання.

4. Метод самовиховання: самопізнання, самооцінювання, саморегуляція.

5. Методи соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, аутотренінг, стимуляційні ігри.

6. Спеціальні методи: патронат, супровід, тренінг, медіація.

7. Спеціальні методи педагогічної корекції, які варто використовувати для цілеспрямованого виправлення поведінки або інших порушень, викликаних спільною причиною. До спеціальних методів корекційної роботи належать: суб'єктивно-прагматичний метод, метод заміщення, метод „вибуху”, метод природних наслідків і трудовий метод.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна „Методи обстеження і контролю в фізичній терапії, ерготерапії при захворюваннях ССС, НС, ОРА, ДС” оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з 3 змістових модулів.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною шкалою в кожному семестрі окремо.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки студентам, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки „відмінно”, „добре”, „задовільно”, „незадовільно”, подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамен;
- модульне тестування;
- стандартизовані тести;
- наскрізні проекти;
- командні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;

- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
„відмінно”	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
„добре”	Ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
„задовільно”	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
„незадовільно”	Виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу вищої освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

6.2. Система оцінювання роботи студентів упродовж семестру

Вид діяльності студента	Максимальна кількість установлених по	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3	
		кількість одиниць	кількість балів	кількість одиниць	кількість балів	кількість одиниць	кількість балів
I. Обов'язкові							
1.1. Робота на практичному занятті	4	4	16	3	12	3	12
1.2. Виконання завдань для самостійної роботи	3	4	12	3	9	3	9
1.3. Виконання модульної роботи	7	1	7	1	7	1	7
Разом			35		28		28

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

6.3. Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 60-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
54 – 60 та більше	<i>Відмінно</i>	5	A	<i>Відмінно</i>
45–53	<i>Добре</i>	4	BC	<i>Добре</i>
36–44	<i>Задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
21–35	<i>Незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1–20		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.4. Оцінка за екзамен: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 40-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
36–40 та більше	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
30–35	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
24–29	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
14–23	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1–13		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.5. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою	Оцінка за	
--------------------------------	-----------	--

системою		національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		екзамен		
90 – 100	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
82–89	<i>добре</i>	4	B	<i>добре (дуже добре)</i>
75–81	<i>добре</i>	4	C	<i>добре</i>
64–74	<i>задовільно</i>	3	D	<i>задовільно</i>
60–63	<i>задовільно</i>	3	E	<i>задовільно (достатньо)</i>
35–59	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1–34	<i>незадовільно</i>	2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.6. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота															Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3							
T1	T2	T3	T4	МК 1	T5	T6	T7	МК 2	T8	T9	T10	МК 3	ІНДЗ			
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	9	40	не більше 100	

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

МК – модульний контроль

6.7. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Базові поняття про методику функціональної діагностики м'язів
2. Особливості проведення комплексного обстеження, оцінку пацієнта
3. Особливості відбору і застосування спеціальних вимірювань і клінічних тестів для отримання цифрової інформації.
4. Огляд пацієнта на рівні структури і функції тіла (шкірні покриви, сила м'язів, обмеження амплітуди, порушення чутливості та інш.)
5. Підбір і застосування спеціальних вимірювань і клінічних тестів для отримання цифрової інформації.
6. Специфічні тести та заходи, які може використовувати фізичний терапевт для визначення функціонального стану пацієнта.
7. Клінічні інструменти у практичній діяльності фізичного терапевта.
8. Особливості та вимоги до проведення тестувань.
9. Особливості критеріїв клінічних інструментів.
10. Особливості тестових досліджень об'єму рухів хребта.
11. Особливості тестових досліджень грудної клітки.
12. Особливості тестових досліджень плечового суглобу.
13. Особливості тестових дослідження ліктьового суглобу.
14. Особливості тестових досліджень колінного суглобу.
15. Особливості тестових досліджень порушення постави.
16. Функціональний м'язовий тест мімічних м'язів(за Яндою).
17. Інструменти оцінки ризику падіння у пацієнтів
18. Індекс динамічної ходи Dynamic Gait Index (DGI) як клінічний інструмент для оцінки ризику падіння при ходьбі.
19. Тест балансу Берга (Berg Balance Scale)
20. Тест чотирьох квадратів.
21. Чотирьох етапний тест балансу (The 4-Stage Balance Test).
22. Функціональний тест м'язів плеча (за Яндою).
23. Функціональний тест м'язів передпліччя (за Яндою).
24. Функціональний тест м'язів кисті (за Яндою).
25. Функціональний тест м'язів стегна (за Яндою).
26. Функціональний тест м'язів гомілки (за Яндою).
27. Функціональний тест м'язів стопи (за Яндою).
28. Особливості тестової оцінки дисфункцій в неврології.
29. Особливості тестової оцінки дисфункцій в кардіології.
30. Особливості тестової оцінки дисфункцій в педіатрії та геріатрії.

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Опорний конспект лекцій
2. Методичні розробки до практичних занять.
3. Методичні розробки до виконання самостійної роботи студентів.
4. Орієнтовна тематика реферативних досліджень.

5. Ілюстративні матеріали.
6. Глосарій по дисципліні.
7. Питання до модульного контролю.
8. Питання до екзамену.

7.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для студентів з інвалідністю

Диск: «Патологічна анатомія та патологічна фізіологія» – методи дослідження в фізіології.

- Відеофільми та відеоролики: «Тіло людини»,

Плакати:

- Легеневі об'єми.
- Механізм вдиху та видиху.
- Поділ бронхіального дерева. -
- Сенсорні системи.
- Фізіологія нейрону. -
- Будова синапсу.
- Будова нейрону.
- Вегетативна нервова система табл. 1. -
- Вегетативна нервова система табл. 2. -
- Вегетативна нервова система табл. 3. -
- Зони спинномозкової іннервації.
- Спинномозкові рефлекси.
- Будова нефрону.
- Хребет. Будова хребців.
- Молекулярний механізм м'язового скорочення. -
- Механізм м'язового скорочення.
- Будова серця.

Для інклюзивного навчання:

- методики диференційованого підходу до процесу навчання й оцінювання знань, умінь і здібностей студентів з інвалідністю;
- дистанційні програми навчання для студентів із проблемами слуху і порушеннями опорно-рухового апарату.

- спеціалізовані комп'ютерні програми для навчання осіб з інвалідністю;
- забезпечення осіб із проблемами зору спеціальною літературою: книгами, підручниками, навчальними посібниками, журналами, надрукованими шрифтом Брайля та укрупненим шрифтом, і звуковими комп'ютерними програмами;
- наявність аудіовізуальних засобів навчання, спеціальної навчально-методичної літератури в електронному, друкованому, аудіовізуальному форматах для осіб з інвалідністю;
- дидактичні матеріали та засоби навчання осіб з інвалідністю для дистанційної та відкритої форм навчання.

7.2. Глосарій (термінологічний словник)

Авітаміноз – хворобливий стан, який виникає за нестачі якогось вітаміну чи вітамінів.

Автотрофи – організми, які самостійно виробляють органічні речовини з неорганічних сполук з використанням енергії сонячного світла або енергії хімічних процесів.

Автономна нервова система – частина периферичної нервової системи, яка іннервує всі внутрішні органи, ендокринні залози та мимовільні м'язи шкіри, серце та судини, тобто органи, що здійснюють вегетативні функції в організмі (травлення, дихання, виділення, кровообіг тощо) та становлять внутрішнє середовище організму.

Адаптація – пристосування організму або його окремих органів до певних умов середовища.

Адреналін – гормон мозкової тканини надниркових залоз, що стимулює симпатичну нервову систему.

Аероби – організми, для життєдіяльності яких потрібен вільний кисень.

Акомодація – пристосування ока до чіткого бачення предметів, розміщених на різній відстані від нього.

Аксон – видовжений відросток нейрона, по якому імпульси надходять від його тіла до інших нейронів або органів.

Акромегалія – хвороба, при якій збільшуються розміри не всього тіла, а тільки окремих його частин – носа, підборіддя, язика, рук та ніг, вигляд людини спотворюється.

Актин – скоротливий білок, який функціонує у скелетних м'язах.

Акселерація – прискорення темпів росту і розвитку дітей та підлітків кожного наступного покоління порівняно з попереднім.

Алергія – стан підвищеної чутливості організму у відповідь на дію алергенів.

Алкоголізм – захворювання, спричинене систематичним вживанням алкогольних напоїв; характеризується патологічним потягом до них.

Альвеоли – мікроскопічні міхурці легенів, де відбувається газообмін між кров'ю та вдихуваним повітрям.

Анаболізм, або асиміляція – сукупність хімічних процесів у живому організмі, у результаті яких синтезуються складні органічні речовини з простих з накопиченням енергії.

Анаероби – організми, життєдіяльність яких відбувається за відсутності вільного кисню.

Аналізатор, або сенсорна система – це система, яка забезпечує сприймання, передачу і переробку інформації про явища навколишнього середовища.

Анатомія людини – наука, що вивчає форму і будову організму, органів і тканин людини у зв'язку з їхніми функціями у процесі філогенезу та онтогенезу.

Анемія – недокрів'я, хворобливий стан, ознакою якого є нестача еритроцитів та гемоглобіну.

Антигени – високомолекулярні сполуки, здатні стимулювати імунокомпетентні лімфоїдні клітини та забезпечувати імунну відповідь.

Антитіла – глобуліни сироватки крові людини чи тварини, що утворюються у відповідь на попадання в організм різних антигенів.

Аорта – найбільша артерія тіла людини, що виходить з лівого шлуночка.

Апетит – потяг до певного виду їжі.

Аритмія – порушення серцевого ритму.

Артеріальна кров – кров, збагачена киснем.

Артерії – кровеносні судини, що несуть кров від серця до органів та тканин організму.

Біологічний вік визначається сукупністю анатомічних і фізіологічних особливостей організму, що відповідають віковим нормам для даної популяції.

Біологія – це сукупність наук про живі істоти, їхню будову, процеси життєдіяльності, взаємозв'язки між собою та умовами навколишнього середовища, закономірності розповсюдження по земній кулі, походження, історичний розвиток, різноманітність тощо.

Вакцина – препарат, виготовлений з ослаблених чи вбитих бактерій, вірусів або їхніх токсинів; застосовують для створення активного штучного імунітету та лікування інфекційних хвороб.

Вакцинація – профілактичне щеплення.

Валеологія – наука про формування, зміцнення та збереження здоров'я.

Вегетативна нервова система – частина нервової системи, яка регулює діяльність внутрішніх органів, залоз, кровеносних і лімфатичних судин, непосмугованих і деяких посмугованих м'язів, обмін речовин.

Вени – кровеносні судини, що несуть кров від органів та тканин до серця.

Венозна кров – кров без кисню, збагачена вуглекислим газом.

Відчуття – це процес відображення в мозку людини окремих властивостей, якостей предметів і явищ об'єктивної дійсності внаслідок їх безпосереднього впливу на органи чуттів.

Вітаміни – група фізіологічно активних органічних сполук різноманітної хімічної природи, які в невеликих кількостях життєво необхідні для нормального функціонування організму.

Виділення – процес виведення з організму непотрібних і шкідливих продуктів обміну речовин (вода, вуглекислий газ, аміак, сечовина, сечова кислота).

Ганглій – нервовий вузол, скупчення нервових клітин, що переробляють одержані ними сигнали.

Гельмінтологія – розділ паразитології, який вивчає паразитичних червів та захворювання, що ними викликаються.

Гемоглобін – залізовмісний пігмент еритроцитів, який зв'язує та переносить кисень від органів дихання до тканин.

Гемоліз – руйнування еритроцитів крові (наприклад, у гіпотонічному розчині).

Гемофілія – спадкова хвороба, що виникає, коли порушена функція згортання крові.

Геронтологія – наука, яка займається проблемами старіння людини, з'ясовує основні його закономірності – від молекулярного і клітинного рівнів до цілісного організму.

Гетеротрофи – організми, які живляться готовими органічними речовинами.

Гігієна – наука, що розробляє і впроваджує методи запобігання захворюванням, вивчає вплив різних чинників довкілля та виробництва на здоров'я людини.

Гіпервітаміноз – хворобливий стан, який виникає за надмірного надходження певного вітаміну до організму.

Гіпертонія (– стан підвищеного кров'яного тиску).

Гіповітаміноз – хворобливий стан, який виникає за недостатнього надходження певного вітаміну до організму.

Гіпотонія – стан пониженого кров'яного тиску.

Гломерулонефрит – запальний інфекційно-алергічний процес, що перебігає в обох нирках із переважним ураженням клубочкового апарату.

Гомеостаз – стан відносної сталості внутрішнього середовища організму за певних умов довкілля та змін в організмі.

Гормони – біологічно активні речовини, які виробляють залози внутрішньої секреції.

Дендрит – короткий, дуже розгалужений відросток нейрона, по якому збудження проводиться до тіла нервової клітини від рецепторів або інших нервових клітин.

Діурез (від грец. *diureo* – виділяю сечу) – процес утворення і виділення сечі з організму.

Динамічний стереотип – це послідовний ланцюг умовно-рефлекторних актів, які здійснюються в строго визначеному, закріпленому в часі порядку і є наслідком складної системної реакції організму на складну систему позитивних (тих, що підкріплюються) і негативних (або гальмівних) умовних подразників.

Дистонія – порушення тону судин, у результаті чого порушується кровообіг і кровопостачання органів.

Домінанта – це панівна ділянка кори великих півкуль головного мозку, яка залучає до себе збудження з інших центрів, нагромаджує їх і гальмує їхню здатність реагувати на подразники, що за інших умов мали б їх збуджувати.

Екстерорецептори – чутливі утворення, що здійснюють сприйняття подразнень від довкілля.

Ектодерма – зовнішній зародковий листок.

Емоції – це суб'єктивний стан людини, що виникає у відповідь на дію внутрішніх чи зовнішніх подразників і проявляється в формі переживань.

Ендокринологія – наука про залози внутрішньої секреції та їх гормони.

Ендоплазматична сітка – система мембран, що утворюють велику кількість каналів, трубочок, цистерн, завдяки чому значно збільшується внутрішня поверхня клітини і поділяється клітина на велику кількість комірок, що відіграє важливу роль у регуляції внутрішньоклітинних ферментних систем, транспорті речовин та перебігу процесів обміну.

Ендокард – внутрішня сполучнотканинна оболонка серця.

Енергетичний обмін – сукупність реакцій розщеплення складних сполук, які супроводжуються виділенням енергії.

Ентодерма – внутрішній зародковий листок.

Епідерміс – зовнішній шар, шкіри, утворений епітеліальною тканиною.

Епікард – зовнішня сполучнотканинна оболонка серця.

Епітеліальна тканина, або епітелій – тканина, що складається з клітин, які щільно прилягають одна до одної і вкривають тіло ззовні, вистилають порожнини тіла та внутрішніх органів, а також утворюють більшість залоз.

Еритроцити – клітини крові, які здійснюють транспорт газів.

Імунітет – сукупність захисних механізмів організму проти чужорідних чинників -бактерій, вірусів, отрут.

Інтерорецептори – чутливі утворення, що сприймають зміни внутрішнього середовища організму.

Капіляри – найдрібніші кровоносні судини, що пронизують органи й тканини організмів із замкненою кровоносною системою.

Карієс – процес руйнування зуба.

Каріоплазма – вміст клітинного ядра, оточений ядерною оболонкою.

Каріотип – сукупність ознак хромосомного набору (кількість хромосом, їхня форма і розміри).

Катаболізм, або дисиміляція, – сукупність ферментативних реакцій в живому організмі, у результаті яких відбувається розпад органічних речовин на простіші сполуки із вивільненням значної кількості енергії, потрібної для життя організму.

Клітина – основна структурна і функціональна одиниця всіх живих організмів, елементарна біологічна система.

Комплекс Гольджі – складається із системи плоских замкнених мішечків-цистерн, великих вакуоль і дрібних міхурців, обмежених мембранами, і забезпечує зберігання, пакування і транспорт речовин, синтезованих на мембранах ендоплазматичної сітки або ним самим.

Концентрація, або зосередженість, уваги означає, що всі думки і дії людини зосереджені на чомусь одному, що на даний момент найбільше її цікавить.

Косметика – комплекс заходів та індивідуальних засобів, спрямованих на поліпшення зовнішності людини.

Лейкопенія – зменшення кількості лейкоцитів у крові нижче норми.

Лейкоцити – безбарвні ядерні клітини крові, які виконують захисні функції, забезпечуючи імунні реакції організму.

Лізосоми – одномембранні органели клітини з високим вмістом ферментів, здатних розщеплювати органічні речовини, бактерії, відпрацьовані елементи клітинних структур.

Лімфа – це рідка тканина організму, що міститься у його лімфатичній системі.

Лімфоцити – лейкоцити, які утворюються у лімфовузлах і селезінці.

Медіатор – фізіологічно активні речовини, завдяки яким в нервовій системі відбуваються контактні міжклітинні взаємодії; виробляються нервовими і рецепторними клітинами.

Медицина – наука, що вивчає причини і механізми розвитку хвороби, різні її прояви, методи лікування.

Мейоз – поділ клітини, при якому відбувається зменшення кількості хромосом удвічі, причому з однієї диплоїдної клітини утворюються чотири гаплоїдні.

Меланін – пігмент шкіри, волосся, сітківки ока.

Мембрана плазматична – обмежує внутрішнє середовище клітини і виконує різноманітні функції: бар'єрну, обмін речовин, сприймає подразнення, бере участь у формуванні захисних реакцій (імунітету), забезпечує контакти між клітинами багатоклітинних організмів.

Метаболізм, або обмін речовин, – це сукупність основних функцій організму, яка складається з надходження в організм із навколишнього середовища поживних речовин і кисню, їх змін у клітинах організму та виділення з клітин організму продуктів обміну.

Міокард – м'яз серця.

Міозин – скоротливий білок, який функціонує у скелетних м'язах.

Міофібрили – скоротливі нитки в саркоплазмі посмугованих м'язових волокон, які забезпечують м'язове скорочення.

Мітоз – непрямий поділ клітини, при якому з однієї материнської диплоїдної клітини утворюються дві ідентичні дочірні диплоїдні клітини.

Мітохондрії – органели клітин рослинних і тваринних **організмів** у вигляді округлих тілець, паличок, ниток, що забезпечують вироблення, нагромадження і розподіл енергії в клітині.

Недокрів'я – хворобливий стан, ознакою якого є брак еритроцитів та гемоглобіну.

Нейрон – нервова клітина.

Нефрон – основна структурно-функціональна одиниця нирки, що складається з ниркового клубочка, капсули, звивистих і прямих каналців, збиральних трубочок.

Нуклеоплазма – те саме, що й каріоплазма.

Обмін речовин, або метаболізм, – це складний біологічний процес, пов'язаний з надходженням у організм із навколишнього середовища поживних речовин і кисню, перетворенням їх у клітинах організму, засвоєнням та виділенням з клітин організму кінцевих продуктів розпаду.

Обсяг уваги – це кількість предметів або явищ, які одночасно можуть бути охоплені увагою і сприйняті в найкоротший час.

Овогенез – процес утворення жіночих статевих клітин.

Окістя – тонка сполучнотканинна оболонка кістки.

Онтогенез – індивідуальний розвиток живого організму з моменту зародження до природної смерті. Термін запропонував німецький вчений Е. Геккель (1866 р.).

Орган – частина тіла, що має певну форму, будову, місце у тілі та виконує одну або кілька функцій.

Органели – постійні структурні компоненти клітини, що виконують життєво необхідні функції.

Організм – це цілісна біологічна система, яка забезпечує всі основні життєві процеси.

Органічні речовини – це такі речовини, які мають скелети з ковалентно зв'язаних атомів вуглецю.

Основний обмін – найменша кількість енергії, яка витрачається організмом для підтримання життя в стані повного м'язового спокою натщесерце і при температурі довкілля близько 20-22°C.

Остеон – структурна одиниця компактної речовини кістки.

Остеоцити – клітини кісткової тканини.

Охрястя – зовнішній сполучнотканинний шар хряща.

Пам'ять – властивість живої матерії, завдяки якій живі організми здатні сприймати зовнішні дії, закріплювати, зберігати і відтворювати одержану інформацію.

Парасимпатична нервова система – відділ вегетативної нервової системи, що забезпечує нормальну життєдіяльність людського організму у стані спокою та під час сну (уповільнює скорочення серця та зменшує їх силу, звужує зіниці, знижує кров'яний тиск).

Переключення уваги – це активний процес, який полягає у здатності людини за потреби міняти фокус своєї зацікавленості з одного предмета чи явища на інші.

Перикард – еластична навколосерцева сумка.

Перистальтика – ритмічні хвилеподібні скорочення шлунка та кишечника, що здійснюють подрібнення, перемішування харчової кашки та просування її вздовж травного тракту.

Пілонефрит – інфекційне захворювання нирок, пов'язане з інфекцією сечовивідних шляхів, тобто з висхідною інфекцією.

Пізнавальна діяльність – це процес відображення у психіці людини предметів та явищ навколишнього середовища, на ґрунті якого формуються знання, виникають цілі та мотиви діяльності.

Пластичний обмін – сукупність реакцій синтезу, що забезпечують ріст клітин і поновлення їхнього хімічного складу.

Плацента – орган, що забезпечує зв'язок між зародком та організмом матері в ході внутрішньоутробного розвитку.

Постава – це звичне положення тіла людини під час ходьби, стояння, сидіння чи роботи.

Працездатність – це здатність людини розвинути максимум енергії та економічно витрачаючи її, досягти поставленої мети, якісно виконуючи розумову і фізичну роботи.

Пропріорецептори – чутливі утворення, що сигналізують про положення і рух тіла; містяться в м'язах і сприймають скорочення і розтягнення мускулатури.

Пульс – це ритмічне коливання стінки артерії у такт скорочення серця.

Реабсорбція – зворотне всмоктування води і розчинених у ній речовин первинної сечі, що переміщується по каналцях.

Реанімація – це низка термінових заходів, спрямованих на відновлення життєдіяльності організму.

Регенерація – відновлення організмом утрачених чи пошкоджених органів або тканин.

Рецептор – чутливе периферичне нервеве закінчення, яке сприймає подразнення та перетворює його на нервові імпульси; перша ланка рефлекторної дуги.

Рефлекс – реакція організму за участю нервової системи на подразнення.

Рефракція – це заломлювальна здатність ока при спокої акомодатії, тобто коли кришталик максимально сплющений.

Ріст – збільшення розмірів організму людини або окремих його частин і органів унаслідок збільшення кількості клітин шляхом поділу, їх лінійного розтягування та внутрішньої диференціації.

Рибоза ($C_5H_{10}O_5$) – моносахарид з групи пентоз. Рибоза входить до складу рибонуклеїнових кислот та інших важливих біологічних речовин.

Рибосоми – немембранні органели клітин рослин і тварин, що містять РНК і здійснюють біосинтез білка.

Риніт – нежить, запальний процес у слизовій оболонці носової порожнини.

Розвиток – якісні зміни, що приводять до формування людського організму або його різних частин і органів.

Розмноження – притаманна всім живим істотам властивість відтворення собі подібних, завдяки чому забезпечуються безперервність і спадковість життя.

Саморегуляція – здатність біологічних систем (клітини, організму, біоценозу тощо) автоматично підтримувати сталий стан організму.

Симпатична нервова система – це відділ автономної (вегетативної) нервової системи, що регулює діяльність кровоносних судин, внутрішніх

органів (прискорює і підсилює скорочення серця, розширює зіниці, підвищує кров'яний тиск, підсилює обмін речовин тощо).

Синапси – спеціалізовані функціональні контакти між збудливими клітинами (нервовими, м'язовими, секреторними), які необхідні для передачі і перетворення нервових імпульсів.

Система органів – сукупність органів, що взаємопов'язані анатомічно і функціонально.

Скелет – сукупність твердих тканин в організмі, які слугують опорою тіла чи окремих його частин і захищають його від механічних пошкоджень.

Сновидіння – це комбінація вражень, які виникають під час сну і зберігаються в мозку.

Соматична нервова система – частина периферичної нервової системи, яка іннервує мускулатуру скелета та деяких внутрішніх органів – язика, глотки, гортані, очного яблука, середнього вуха.

Сперматогенез – процес утворення чоловічих статевих клітин.

Сперматозоїди – чоловічі гамети.

Сприймання – це відображення в корі головного мозку цілісних образів предметів і явищ дійсності в результаті їх безпосереднього діяння на органи чуття.

Стійкість уваги – це той час, протягом якого людина може концентрувати увагу на предметі своєї зацікавленості або у зв'язку з необхідністю.

Судження – це форма мислення, в якій утверджується або заперечується наявність у предметах і явищах тих чи інших ознак, властивостей, зв'язків або відношень між ними.

Темперамент – це індивідуальна особливість людини, що проявляється у силі емоційних реакцій, а також у збудливості, рівноваженості, швидкості, ритму та інтенсивності психічних процесів.

Тканина – система клітин та міжклітинної речовини, об'єднаних спільною функцією, будовою та походженням.

Травлення – сукупність процесів, що забезпечують механічне та хімічне розщеплення їжі на компоненти, які можуть засвоюватись організмом та включатись в обмін речовин.

Травма – це порушення цілісності та функції тканин (органів) унаслідок зовнішнього впливу.

Травна система – це комплекс органів, які забезпечують надходження в організм і перетворення їжі та води у ньому на прості хімічні сполуки, які здатні засвоюватись або виводитись.

Тромб – щільний згусток крові, що закупорює кровоносну судину.

Тромбоз – процес закупорювання судин тромбом.

Тромбоцити – формені елементи крові, які містять важливий чинник згортання крові й забезпечують процеси зсідання крові, запобігаючи крововтратам при пошкодженні стінок кровоносних судин. У ссавців тромбоцити – це окремі частки велетенських клітин червоного кісткового мозку, позбавлені ядер.

Туберкульоз – тяжке хронічне інфекційне захворювання, спричинене туберкульозною паличкою.

Увага – спрямованість психічної діяльності людини на певні предмети або явища дійсності за умови абстрагування від усього іншого.

Умовивід – одна з основних форм теоретичного мислення, в якій з одного або декількох суджень виводиться нове, з одного знання набувається інше.

Уявлення – чуттєво-наочний образ предметів або явищ дійсності, які раніше діяли на органи чуття.

Фагоцити – загальна назва рухливих клітин багатоклітинного організму, що здатні захоплювати та перетравлювати мікроорганізми, зруйновані клітини та сторонні тіла.

Фагоцитоз – процес поглинання та перетравлення мікроорганізмів, зруйнованих клітин та сторонніх часток одноклітинним організмом або особливими клітинами (фагоцитами) багатоклітинного організму.

Ферменти – певний клас білків, що прискорюють біохімічні реакції.

Фізичний розвиток дитини – це фізіологічне дозрівання клітин, тканин, органів і всього організму.

Фібрин – згортувальний білок крові.

Фібриноген – неактивний попередник фібрину.

Фізіологічні системи – це анатомічне або функціональне об'єднання органів, які в організмі виконують спільну функцію.

Фізіологія – наука про функції живого організму як єдиного цілого, про процеси, що відбуваються в ньому на всіх його структурних рівнях: клітинному, тканинному, органному, системному і організменому.

Філогенез – історичний розвиток окремих видів, родів, родин та інших систематичних груп органічного світу. Термін запровадив німецький біолог-еволюціоніст Ернст Геккель (1866).

Функціональні системи – взаємоузгоджене об'єднання різних органів і фізіологічних систем, спрямоване на досягнення корисного для організму пристосувального результату.

Харчування – це сукупність механічних, фізичних та хімічних процесів, що сприяють засвоєнню організмом поживних речовин, потрібних для підтримання життя, здоров'я та працездатності людини.

Холецистит – запалення жовчного міхура.

Хондроцити – клітини хрящової тканини.

Хроматида – одна з двох поздовжніх структурних одиниць хромосоми.

Хромосоми – найважливіші структури ядра клітини, що забезпечують передачу спадкової інформації від клітини до клітини та від покоління до покоління, а також реалізацію цієї інформації в процесі індивідуального розвитку в організмі. Вперше описав і запропонував цей термін німецький анатом і гістолог В.Вальдейєр (1888 р.).

Хронологічний вік – це період (у роках, місяцях, днях), прожитий від дня народження до певного відлічуваного моменту.

Центромера (від лат. *центрум* – середина, грец. *мерос* – частина) – первинна перетяжка хромосоми, що ділить її на два плеча.

Цинга – захворювання, спричинене нестачею в організмі вітаміну С
Цитокінез (від грец. *kytos* – клітина, *kinesis* – рух) – процес поділу материнської клітини на дві дочірні шляхом утворення клітинної перегородки.

Цитологія (від грец. *kytos* – клітина, *logos* – учення) – наука про клітину.

Цитоплазма (від грец. *kytos* – клітина, *plasma* – оформлене) – це внутрішнє середовище клітини, яке являє собою неоднорідну колоїдну речовину з розміщеними в ній ядром і органелами.

Ядро (від лат. *nucleus* – ядро, від грец. *karion* – ядро) – складова частина живої клітини, яка зберігає спадкову інформацію, передає її дочірнім клітинам під час поділу і керує життєвими процесами.

7.3 Рекомендована література

Основна:

1. Бас О. Реабілітаційне обстеження жінок після мастектомії / Ольга Бас // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Львів, 2008. – Вип. 12, т. 3. – С. 22–25.

2. Бас О. А. Програма фізичної реабілітації жінок після мастектомії і відповідно до періодів відновлення / Бас О.А. // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2017. – Вип. 5К(86)17. – С. 29–31.

3. Бас О. А. Реабілітаційне обстеження жінок з лімфостазом / Бас О. А., Гречин В. М. // РМЖУА. – 2018. – Vol. 3, N 1. – Р. 10.

4. Белова А. Н. Шкалы, тесты и опросники в реабилитации больных / А. Н. Белова, О. Н. Щепетова. – Москва : Антидор, 2002. – С. 53–55.

5. Букуп К. Клиническое исследование костей, суставов и мышц / К. Букуп. – Москва : Медицинская литература, 2007. – 320 с.

6. Куцериб Т. Анатомія людини з основами морфології : навч. посіб. / Тетяна Куцериб, Мирослава Гриньків, Федір Музика. – Львів: ЛДУФК, 2019. – 86 с.

7. Медико-біологічні основи фізичної терапії, ерготерапії ("Нормальна анатомія" та "Нормальна фізіологія") : навч. посіб. / Мирослава Гриньків, Тетяна Куцериб, Станіслав Крась, Софія Маєвська, Федір Музика. – Львів : ЛДУФК, 2019. – 146 с.

8. Музика Ф. В. Анатомія людини : навч. посіб. / Ф. В. Музика, М. Я. Гриньків., Т. М. Куцериб. – Львів : ЛДУФК, 2014. – 360 с.

9. Новик А. А. Руководство по исследованию качества жизни в медицине / Новик А. А., Ионова Т. И. – 2-е изд. – Москва, 2007. – 320 с

10. Реабилитация детей с ДЦП / [Е. В. Семёнова, Е. В. Клочкова, А. Е. Коршикова-Морозова и др.]. – Москва: Лента Книга, 2018. – 584 с.

11. Руководство по геронтологии / под ред. академика РАМН В. Н. Шабалина. — Москва, 2005. –800 с.

12. Тимрук_Скоропад К. Первинне оцінювання та планування фізичної терапії пацієнтів із хронічним обструктивним захворюванням легень з використанням інструментів на основі міжнародної класифікації функціонування

/ Катерина Тимрук-Скоропад // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2018. – №1(31). – С. 45–53.

13. Тиравська О. Реабілітаційне обстеження осіб після хірургічного лікування кил міжхребцевих дисків поперекового відділу хребта / Оксана Тиравська // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Львів, 2009. – Вип. 13, т. 3. С. 171–175.

14. Теоретико-методичні основи фізичної реабілітації/терапії дітей шкільного віку з бронхолегеневими патологіями : монографія / Наталя Івасик. – Львів : ЛДУФК, 2018. – 393 с.

15. Фік Х. Особливості використання засобів фізичної реабілітації у комплексному лікуванні осіб з розсіяним склерозом / Христина Фік, Ольга Бас // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. – Вінниця, 2013. – Вип. 15. – С. 505-510.

16. Assessing the reliability of the Modified Modified Ashworth Scale between two physiotherapists in adult patients with hemiplegia / Ansari N. N., Naghdi, S., et al. // NeuroRehabilitation. – 2009. – Vol. 25(4). – P. 235–240.

17. Bickley LS, Szilagyi PG. Bates' Guide to Physical Examination and History Taking. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins, 2003.

18. International classification of functioning, disability and health: ICF. Geneva, World Health Organization, 2001. - 300 p.

19. Lymphedema Management: The Comprehensive Guide for Practitioners. – 3rd ed. / ed. by Joachim Ernst Zuther, Steve Norton. – 392 p.

20. Orthopedic Physical Assessment 6th Edition by David J. Magee , 2014. – 1184 p.

21. Pathology and Intervention in Musculoskeletal Rehabilitation (Musculoskeletal Rehabilitation 2nd Edition / by David J. Magee, James E. Zachazewski, William S. Quillen, and Robert C. Manske, 2016. - 1240 pages.

22. Pulmonary Function Tests / Harpreet Ranu, Michael Wilde, Brendan Madden // Ulster Med J. – 2011- Vol. 80(2). – P. 84–90.

23. Wall and Melzack's Textbook of Pain // 5 th Edition. – Elsevier Churchill Livingstone. – 2005. – 1239 p.

24. Wieland D. Comprehensive Geriatric Assessment / Wieland D., Hirth V. // Cancer Control. – 2003. – Vol. 10, N 6. – P. 454–462.

25. Therapeutic exercise: foundations and techniques / Carolyn Kisner, Lynn Allen Colby; illustrations by Jerry L. Kisner. – 91 p.

Допоміжна:

1. Бас О. Алгоритмізація процесу фізичної реабілітації жінок прооперованих з приводу онкопатології молочної залози / Ольга Бас // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. – Вінниця, 2014. – Вип. 18, т. 2. – С. 271 – 277. –

2. Бас О. Визначення якості життя хворих після мастектомії / Ольга Бас // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. - Львів, 2006. - Вип. 10, т. 4, кн. 2. - С. 9-14.

3. Бас О.А. Індивідуальна картка обстеження та оцінки фізичного стану жінок прооперованих з приводу раку молочної залози/ О.А. Бас // Теорія і практика фізичного виховання. – 2006. – № 1/2.- С. 462.
4. Боль в плече: патогенез, диагностика, лечение / В. А. Широков. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : МЕДпресс-информ, 2012. – 240 с. : ил.
5. Демиденко Т. Д. Реабилитация при цереброваскулярной патологии / Т. Д. Демиденко. – Ленинград : Медицина, 1989. – 208 с.
6. Єфімова С. Функціональні легеневі тести в дітей. Динаміка показників функції зовнішнього дихання залежно від періоду загострення бронхіальної астми в дітей / Світлана Єфімова, Олена Тарасюк // Спортивна наука України. - 2014. - № 4 (61). - С. 3-11.
7. Інструментальні методи дослідження функції зовнішнього дихання при захворюваннях бронхо-легеневої системи : метод. реком. / Ю.М. Мостовий, Т. В. Константинович-Чічірельо, О. М. Колошко, Л.В.Распутіна.– Вінниця , 2000. – 36 с.
8. Івасик Н. Алгоритм реабілітаційного обстеження дітей з бронхо-легеневими захворюваннями / Івасик Н. // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2016. – № 4(54). – С. 42–46.
9. Івасик Н. Розрахунок якісної оцінки тесту шестихвилинної ходьби у дітей / Н. Івасик // Сучасні тенденції у практиці і освіті з фізичної терапії. – 2016.
10. Коритко З. Загальна фізіологія : навч. посіб. / Зоряна Коритко, Євген Голубій. - Львів : ПП Сорока, 2002. - 141 с.
11. Коритко З. І. Вплив засобів фізичної реабілітації на якість життя хворих при ревматоїдному артриті / З. І. Коритко, Р. М. Поник, О. В. Купріненко // Експериментальна та клінічна фізіологія і біохімія. - 2019. - № 4(88). - С. 45-52.
12. Коритко З. І. Медико-біологічні основи фізичного виховання. / З. І. Коритко. – Львів, 2002. – 51 с.
13. Крись-Пугач А.П. з співавт. Обстеження та діагностика опорно-рухових розладів у дітей .Київ-Хмельн. - 2002. – 216 с.
14. Левин О.С. Алгоритмы диагностики и лечения деменции. – М.:Медпресс-информ, 2012. – 192 с.
15. Мазепа М. А. Діагностичні та лікувальні стандарти лімфотропних герпесвірусних інфекцій : метод. рек. / Мазепа М. А. Чоп'як В. В. Дранник Г. М. – Львів, 2003. – 24 с.
16. Мазепа М. А. Патогенетична класифікація та диференційна діагностика лімфаденопатій : метод. рек. / М. А. Мазепа, Н. М. Коваль. – Івано-Франківськ : Таля, 2002. – 48 с.
17. Мазепа М. А. Клінічна та лабораторна оцінка імунного статусу : навч. посіб. / М. А. Мазепа. – Івано-Франківськ, 1998. – 24 с.
18. Діагностика та лікування невідкладних станів в терапії : навч. посіб. / Середюк Н. М., Купновицька І. Г., Мазепа М. А., Вакалюк І. П. – Івано-Франківськ, 1996. – 126 с.
19. Музика Ф. В. Роль кальцію в регуляції енергетичного обміну в печінці / Ф. В. Музика, Є. О. Яремко, М. М. Доліба // Фізична культура та спорт – важливий

фактор виховання особистості та зміцнення здоров'я населення : тези звітної наук.-практ. конф. викладачів ін-ту за 1993 рік. – Л., 1994. – С. 40–41.

20. Особливості реабілітаційного обстеження пацієнтів після ендопротезування кульшового суглоба // Б. Березовський, О. Бас / Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. Вінницьк. держ. пед.ун-ту імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2015. – С. 542–546.

21. Паєнок О. Загальний огляд нервової системи. Головний і спинний мозок : тези лекцій з навчальної дисципліни «Фізична реабілітація в неврології» / Олександр Паєнок. – Львів, 2017.

22. Паєнок О. Кровообіг головного та спинного мозку. Синдроми ураження окремих артерій мозку : тези лекцій з навчальної дисципліни «Фізична реабілітація в неврології» / Олександр Паєнок. – Львів, 2017.

23. Пешкова О. В. Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів : навчальний посібник / О. В. Пешкова. – Харків : СПДФО, 2011. – 312 с.

24. Подчуфарова Е.В., Н.Н. Яхно. Боль в спине : монография. - Москва: ГОЭТАР-Медиа, 2010. – 368 с.

25. Посохина О. В. Монреальська шкала оцінки когнітивних функцій / Посохина О.В., Смирнова А.Ю. // Здоров'я України. – 2011. – № 1. – С. 44–45.

26. Реабілітаційне обстеження пацієнтів з ДЦП і зрілого віку з порушенням стереотипом ходьби // Віта Буць, Ольга Бас / Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. Вінницьк. держ. пед. ун-ту імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2015. – С. 562–566.

27. Резанцева М. Особливості використання засобів фізичної реабілітації в лікуванні пацієнтів з опіковою травмою / Марта Резанцева, Ольга Бас // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / за заг. ред. Євгена Приступи. - Львів 2015. - Вип. 19, т. 3. - С. 131 - 137. –

28. Свістельник І. Фізична реабілітація : анот. бібліогр. покажч. / Ірина Свістельник. – Київ : Кондор, 2012. – 1162 с.

29. Слободян Л. М. Діагностика захворювань та реабілітація дітей / Л. М. Слободян, В. Ф. Лобода, Н. Б. Процайло – Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. – з с.

Тесты и шкалы в неврологии : руководство для врачей / под ред. проф. А.С. Кадыкова, Л.С. Манвелова. – Москва : МЕДпресс-информ, 2015. – 224 с.

Янда В. Функциональная диагностика мышц / В. Янда. - Москва : Эксмо, 2010. – 352 с.

Barbano RL. Handbook of Manual Muscle Testing Neurology, 2000. – 1211 p.
Effect of water physical therapy on quality of life in breast cancer survivors / Tetiana Odynets, Yuriy Briskin, Alina Perederiy, Maryan Pityn, Iryna Svistelnuk

5. Physiother Theory Pract. – 2018. – N 26(4). – P. 11–16.

Improving Functional Outcomes in Physical Rehabilitation, Second Edition,
Susan B. O'Sullivan, Thomas J. Schmitz, 2016. – 384 p.

Features of heart rate variability in breast cancer survivors with various types of attitude to the disease / Evgen Prystupa, Tetiana Odynets, Yuriy Briskin, Iryna Svistelnik // *Advances in Rehabilitation=Postępy Rehabilitacji*. – 2018. – Vol. 3. – P. 5–9.

Kisner C. *Therapeutic exercise : foundations and techniques* / Carolyn Kisner, Lynn Allen Colby. – 6th ed. – 1050 p.

Musculoskeletal Examination. – 3rd. / ed. Jeffrey Gross, Joseph Fetto, Elaine Rosenю - Wiley-Blackwell 2011. – 472 p.

Physical Rehabilitation, Evidence-Based Examination, Evaluation, and Intervention, Michelle H. Cameron, Linda G. Monroe, 2007. – 1120 p.

Physical Rehabilitation: Evidence-Based Examination, Evaluation, and Intervention by Michelle H. Cameron MD PT (Author, Editor), Linda Monroe MPT OCS (Author, Editor). – 1120 p.

Sandqvist G. Validity of HAMIS: a test of hand mobility in scleroderma / Sandqvist G., Eklund M. // *Arthritis Care Res.* – 2000. – Vol. 13. – P. 382–387

Special Tests in Musculoskeletal Examination: An evidence-based guide for clinicians, 2010.

Therapeutic exercise for physical therapist assistants / [edited by] William Bandy, Barbara Sanders ; photography by Michael A. Morris. – 2nd ed. – 476 p.

Use of integral hematological indices for diagnostics of athletes' adaptive processes / Zoryana Korytko, Eduard Kulitka, Halyna Chornenka, Vasyl Zachidnyy // *Journal of Physical Education and Sport*. - 2019. - Vol. 19, suppl. is. 1. - P. 214-218.

7.4. Інформаційні ресурси

1. Електронний каталог ЛДУФК імені Івана Боберського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://3w.ldufk.edu.ua/>
2. Електронний репозитарій ЛДУФК імені Івана Боберського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repository.ldufk.edu.ua/>
3. Мазепа М. Тестування функцій кисті у хворих на системну склеродермію / Марія Мазепа, Оксана Тиравська, Орест Малков // *Спортивна наука України*. - 2018. - № 2(84). - С. 29-35. - Режим доступу : <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/15937>
4. Національна медична бібліотека США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pubmed.com>
5. Фізична реабілітація. Фізична терапія : анот. бібліогр. покажч. [Електронний ресурс] / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2019. – 145 с. – Режим доступу: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/20960>
6. Фізична реабілітація у фізичному вихованні та спорті : анот. бібліогр. покажч. [Електронний ресурс] / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2015. – 66 с. – Режим доступу: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/2468>
7. Українська асоціація фізичної терапії США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://physrehab.org.ua/uk/home>
PEDro [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.pedro.org.au>

Cochrane Library [Electronic resource]. – Access mode:
<http://www.cochranelibrary.com>

Clinical Evidence [Electronic resource]. – Access mode:
<http://www.clinicalevidence.com>

The National Institute for Health and Care Excellence [Electronic resource]. –
Access mode: <http://www.nice.org.uk>

8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Форми занять	Наявне матеріально-технічне забезпечення	Необхідне матеріально-технічне забезпечення
Лекція	кафедральний ноутбук	проектор, приміщення з доступом до Інтернету
Семінарське заняття	наочні та роздаткові матеріали, переносна дошка з відривними листами паперу	спеціалізований кабінет № 36
Модульний контроль	Доступ до мережі Інтернет	приміщення комп'ютерного класу №26

